

X. PIUS PÁPA
„LAMENTABILI SANE”

kezdetű dekrétuma

AZ ÚJABB TÉVES
TEOLÓGIAI NÉZETEK ELLEN

1907. július 3.

X. PIUS PÁPA
„LAMENTABILI SANE”
kezdetű dekrétuma

AZ ÚJABB TÉVES
TEOLÓGIAI NÉZETEK ELLEN

1907. július 3.

Kapisztrán Szent János Kiadó

Budapest, 2015.

Eredetileg megjelent:
Egyházi Közlöny,
1907-es évfolyam,
30. szám

Stepheneum, Budapest

*Jelen kiadásban a szöveget az aktuális
helyesírási szabályoknak megfelelően
felfrissítettük. (A régies szóhasználaton
nem változtattunk, csak a helyesíráson
és a vesszőhasználaton.)*

Ez egy kiadás előtt álló könyv kézirata
(utolsó módosítás: 2015.11.16. 22:28);
elképzeltető, hogy lesznek még benne javítások.
A mindenkori legfrissebb változat itt érhető el:
figyelji.de/a/lamentabilire

Minden jog fenntartva.
© Kapisztrán Szent János Kiadó, 2015.
kapisztrankiado.hu

Dekrétum az újabb téves teológiai nézetek ellen.

A Szent Római és Egyetemes Hitvizsgálóhivatal rendelete

1907. július 3.

Korunk, nem tűrvén féket a dolgok végső okainak kutatásában, valóban sajnálatos eredménnyel nem ritkán oly módon követi az újításokat, hogy föladva úgyszólván az emberiségnek örökségét, a legsúlyosabb tévedésekbe esik. Ezek a tévedések még sokkal veszélyesebbek, mikor a szent tudományokról, a Szentírás értelmezéséről, a hit kiváló titkairól van szó.

Fölötte fájdalmas dolog azonban, hogy a *katolikusok közt is* akad nem egy író, aki túllépve a szentatyáktól és magától az anyaszentegyháztól megállapított határokat, magasabb értőképessegnek színe és történelmi szempontoknak örve alatt a dogmáknak oly haladását keresik, mely valójában azoknak megrontása.

Nehogy tehát ezek a tévelyek – melyek naponként a hívek közé szóratnak – gyökeret verjenek lelkükben és megrontsák hitük őszinteségét, úgy tetszett a mi Szentséges Atyánknak, az isteni gondviselés kegyéből X. Pius pápának, hogy ez a Szent Római és Egyetemes Hitvizsgálóhivatal megbélyegezze és kárhoztassa ama téves nézetek közül a nevezetesebbeket.

Miért is a legszorgosabb elővizsgálat és a főtisztelendő tanácsos urak előzetes hozzászólása után, a főmagasságú és főtisztelendő bíboros urak, mint a hit és erkölcs ügyeiben fővizsgálók, *a következő tételeket elvetendőknak és kárhoztatandóknak ítélték*, amint hogy ezen egyetemes rendeletben elvettetnek és kárhoztattaknak.

1. Az az egyházi törvény, mely előírja, hogy előzetes cenzúrának vetendő alá a Szentírásra vonatkozó könyvek, nem terjed ki az Ó- és Újszövetség könyveinek bírálatával vagy tudományos magyarázatával foglalkozókra.
2. A szent könyvek egyházi értelmezése nem vetendő ugyan meg, de az egzegéták pontosabb ítélete és kiigazítása alá esik.
3. A szabad és magasabb rendű egzegézis ellen hozott egyházi ítéletekből és cenzúrákból azt lehet megállapítani, hogy az Egyház által elénk adott hit ellenmond a történelemnek és hogy a katolikus dogmák valóban nem egyeztethetők össze a keresztény vallás igazi keletkezés-történetével.
4. Az Egyház tanítóhivatala még dogmatikai meghatározásokkal sem állapíthatja meg a Szentírás igazi értelmét.
5. Minthogy a hitletéteményben csak kinyilatkoztatott igazságok foglaltatnak, az Egyház semmi tekintetben nem illetékes ítéletet mondani az emberi tudományok állításai fölött.

6. Az igazságok meghatározásánál a tanuló és a tanító Egyház együttműködése olyan természetű, hogy a tanító egyháznak nincs más dolga, mint szentesíteni a tanuló-egyházban általánossá vált véleményeket.
7. Az Egyház, midőn tévelyeket kárhoztat, nem követelhet a hívektől semmiféle belső hozzájárulást, amely az általa hozott ítéleteket magába foglalja.
8. Minden vétektől menteseknek tekintendők azok, akik semmibe sem veszik a Szent Indexkongregáció és más római szent kongregációk által hozott kárhoztatásokat.
9. Nagy együgyűségnek vagy tudatlanságnak adják jelét azok, akik azt hiszik, hogy Isten valóban szerzője a Szentírásnak.
10. Az Ószövetség könyveinek sugalmazása abban állott, hogy izraelita írók vallási tanokat a pogányok előtt kevésbé vagy éppen nem ismert külön szempont alá helyezve adtak elő.
11. Az isteni sugalmazás nem terjed ki az egész Szentírásra oly mértékben, hogy annak minden egyes részét megóvjá minden tévedéstől.
12. A Szentírás-magyarázó, ha eredményesen akar bibliai tanulmányokkal foglalkozni, első sorban tegyen félre minden előítéletet a Szentírás természetfölötti eredetéről s azt ne magyarázza másként, mint más tisztán emberi okmányt.
13. Az evangéliumi példázatok maguk az evangélisták és a második és harmadik keresztény nemzedék szerkesztették mesterségesen és így adták magyarázatát annak, hogy Krisztus tanító szózatainak oly kevés gyümölcse volt a zsidóknál.
14. Az evangélisták több elbeszélésükben nem annyira igaz dolgokról adtak tudósítást, hanem inkább olyanokról, melyeket - habár hamisak voltak légyen is – az olvasók számára hasznosabbnak vélték.
15. Az evangéliumok a kánon végleges megállapításáig folytonos toldásokkal és javításokkal bővítették: ennél fogva bennük Krisztus tanainak csak gyöngé és bizonytalan nyomai maradtak fenn.
16. János elbeszélései nem igazi történet, hanem csak az evangéliumnak misztikus szemlélete: az ő evangéliumában foglalt beszédek történelmi valóság nélkül való teológiai elmélkedések az üdv misztériuma fölött.
17. A negyedik evangélium a csodákat túlozta, nemcsak azért, hogy azok rendkívülibbeknek látszódjanak, hanem hogy alkalmasabbak legyenek a megtestesült Ige művének és dicsőségének föltüntetésére.
18. János ugyan a Krisztusról való tanú jellegét vitatja magának; valójában azonban nem más ő, mint kiváló tanúja a keresztény életnek, vagyis Krisztus életének az egyházban az első század végén.

19. A máshitű magyarázók hívőbben fejezték ki a Szentírás igazi értelmét, mint a katolikus magyarázók.
20. A kinyilatkoztatás nem lehetett más, mint az az öntudat, melyet az ember Istenhez való viszonyáról szerzett.
21. A kinyilatkoztatás, mely a katolikus hit tárgyát alkotja, nem fejeződött be az apostolokkal.
22. A dogmák, melyeket az Egyház kinyilatkoztatottaknak ad elő, nem az égből hullott igazságok, hanem a vallási tényeknek valamelyes értelmezése, amelyet az emberi elme fáradalmas munkával alkotott meg magának.
23. Fennállhat és valóban fenn is áll az ellenmondás a Szentírásban elbeszélte tények és a rájuk támaszkodó egyházi dogmák közt; úgy hogy a kritikus mint hamisakat vethet el oly tényeket, melyeket az Egyház a legbiztosabbaknak hisz.
24. Nem ítérendő el az a Szentírás-magyarázó, aki olyan előzményeket állít föl, melyekből a dogmáknak történelmileg hamis vagy kétes volta következik, csak magukat a dogmákat egyenesen ne tagadja.
25. A hitbeli hozzájárulás végelemzésben valószínűségek tömegére támaszkodik.
26. A hit dogmái csak gyakorlati értelemben tartandók meg, azaz mint a cselekvésnek parancsoló szabálya, nem pedig mint a hívésnek szabálya.
27. Jézus Krisztus istensége nem bizonyítható be az evangéliumokból, hanem olyan dogma, melyet a keresztény köztudat a Messiás fogalmából vezetett le.
28. Jézus, midőn hivatalát gyakorolta, nem oly célzattal beszélt, hogy magát Messiásnak hirdesse és az ő csodái sem ennek bizonyítására szolgáltak.
29. Megengedhető, hogy az a Krisztus, akit a történelem mutat föl, mélyen alatta áll annak a Krisztusnak, aki a hit tárgya.
30. Az összes evangéliumi szövegekben az *Isten fia* név csak a Messiás névvel egyértékű, de legkevésbé sem jelenti azt, hogy Krisztus valóságos és természetes fia Istennek.
31. Az a tan, melyet Krisztusról adnak Pál, János és a niceai, efezusi, kalcedoni zsinatok, nem azonos azzal, amelyet Jézus tanított, hanem azzal, amelyet Jézusról a keresztény köztudat alkotott.
32. Nem egyeztethető össze az evangéliumi szövegek természetes értelme azzal, amit teológusaink tanítanak Jézus Krisztus tudatosságáról és tévedéstől ment tudásáról.
33. Nyilvánvaló mindenki előtt, akit előítéletek nem vezetnek, hogy Jézus vagy téves nézetet vallott a Messiás közeli eljövételéről, vagy a szinoptikus evangéliumokban foglalt tanának nagyobb része hitelesség nélkül szűkölködik.

34. A kritikus nem tulajdoníthat Krisztusnak határtalan tudást, legföljebb abban a föltevésben – ami történelmileg érthetetlen és ellenkezik az erkölcsi érzéssel – hogy tudniillik Krisztus mint ember isteni tudással bírt, de azért mégsem akarta közölni tanítványaival és az utókorral oly sok dolog ismeretét.
35. Krisztus nem volt mindig tudatában messiási méltóságának.
36. A Megváltó föltámadása valójában nem történelmi jellegű tény, hanem csupán a természetfölötti rend ténye, mely bebizonyítva nincsen, de nem is bizonyítható be, hanem amelyet a keresztény köztudat lassanként más tényekből vezetett le.
37. A Krisztus föltámadásában való hit kezdettől fogva nem annyira magára a föltámadás tényére vonatkozott, mint inkább Krisztus halhatatlan életére Isten mellett.
38. A Krisztus engesztelő haláláról szóló tan nem evangéliumi eredetű, hanem csak Páltól származik.
39. A szentségek eredetéről szóló vélemények, melyekkel a tridenti zsinat atyái el voltakelve, melyek kétségtől befolyásolták dogmatikus kánonjaikat, nagyon különböznek azoktól, melyek ma méltán uralkodnak a kereszténység dolgait kutató történetíróknál.
40. A szentségek onnan veszik eredetüket, hogy az apostolok és utódaik Krisztusnak valamely eszméjét és szándékát körülményeknek és eseményeknek ösztönző behatása alatt értelmezték.
41. A szentségeknek célja csupán az, hogy az ember elméjébe idézze a Teremtőnek mindig áldásos jelenlétét.
42. A keresztény közösség a keresztség szükségességét bevezette, elfogadva azt mint szükséges szertartást és hozzáfűzve a keresztény hitmegvallás kötelmét.
43. Az a szokás, hogy a keresztséget csecsemőknek szolgáltatassák ki, egyházfegyelmi fejlődés volt s ez volt egyik oka annak, hogy e szentség kétfelé oszlott, úgymint keresztségre és bűnbánatra.
44. Semmi sem bizonyítja, hogy a bérálás szentségét használták volna az apostolok: a két szentségnek, ti. a keresztségnek és a bérálásnak formális megkülönböztetése ugyanis már nem az őskereszténység történetébe tartozik.
45. Nem veendő mindaz történelmi értékűnek, amit Pál az Oltáriszenség alapításáról elbeszél. (1Kor 11, 23–25)
46. Az ősi Egyház nem ismerte az Egyház tekintélye révén kiengesztelődött keresztény bűnösnek fogalmát, hanem az Egyház csak nagyon lassan szokott hozzá ehhez a fogalomhoz. Sőt miután a bűnbánat már elismertetett egyházi intézménynek, még akkor sem nevezetett szentségnek, mivel megszegyenítő szentségnek tekintetett.

47. Az Úr e szavai: *Vegyétek a Szentlelket; akiknek megbocsátjátok bűneiket, azoknak megbocsátatnak, akikéit megtartjátok, megtartatnak.* (Jn 20, 22–23) legkevésbé sem vonatkoznak a bűnbánat szentségére, bármit akarnak is állítani a tridenti atyák.
48. Jakab levelében (14 és 15. v.) nem szándékozott Krisztusnak valamely szentségét kihirdetni, hanem egy jámbor szokást ajánlani és ha e szokásban talán a malaszt némi eszközét látta is, azt nem vette abban a szigorú értelemben, ahogy vették a teológusok, akik megállapították a szentségek jellegét és számát.
49. A keresztyény úrvacsora lassanként szertartási cselekmény jellegét öltvén, azok, akik ezeknél a vacsoráknál vezetőként szerepelni szoktak, papi jellegre tettek szert.
50. Az öregebbeket, akik a keresztyények gyülekezetein a felügyelő tisztét gyakorolták, az apostolok mint presbitereket vagy püspököket állították a növekvő közösségeknek szükséges rendbentartására, nem pedig az apostoli küldetés és hatalom állandósítására.
51. A házasság csak később válhatott az Újszövetség szentségévé az egyházban: mert ahhoz, hogy a házasság szentségnek tekintessék, szükséges volt, hogy megelőzze a malasztrol és a szentségekről szóló tannak teológiai kifejtése.
52. Nem volt Krisztus szándékában az Egyházat mint a földön évszázadok hosszú során át fennmaradó társaságot alapítani; sőt inkább Krisztus fölfogása szerint a mennyeknek országa – a világ végével együtt – már-már elközelgő volt.
53. Az Egyház szerves alkotmánya nem megmásíthatatlan, hanem a keresztyény társaság, csak úgy mint az emberi társaság, örökös fejlődésnek van alávetve.
54. A hittételek, a szentségek, a hierarchia úgy fogalmukat, mint tényleges valójukat illetőleg nem egyebek, mint a keresztyény értelmiségnek magyarázatai és kifejlődései, melyek az evangéliumban rejlő kicsiny magot külső hozzátételekkel megnövesztették és tökéletessé fejlesztették.
55. Simon Péter soha még csak nem is sejtette, hogy Krisztus reábizta az első-főséget az Egyházban.
56. A római Egyház nem az isteni gondviselés rendelkezéséből, hanem tisztán politikai körülmények révén lett az összes egyházaknak fejévé.
57. Az Egyház ellensége a természeti és teológiai tudományok előhaladásának.
58. Az igazság nem változatlanabb magánál az embernél, mert hiszen vele, benne és általa fejlődik.
59. Krisztus nem hirdetett minden időkre és az összes emberekre alkalmazható meghatározott tanösszeget, hanem inkább bizonyos vallási mozgalmat kezdeményezett, mely különböző időkhöz és helyekhez illeszkedett vagy illeszkedni hivatott.

60. A keresztény tan a maga kezdetében zsidó volt, a folytonos fejlődés folyamán azonban először Pál-, majd János-irányzatú, végül hellén és egyetemes lett.
61. El lehet mondani az ellenmondás veszélye nélkül, hogy a Szentírásnak egyetlen fejezete sincsen, kezdve a Genézis elejétől egészen az Apokalipszisz végéig, mely teljesen azonos tant tartalmazna azzal, amelyet az Egyház ad elő ugyanazon dologról, és ezért a Szentírásnak egyetlen fejezete sem bír a kritikus számára ugyanazon értelemmel, mint a teológus számára.
62. Az apostoli Hitvallásnak főbb ágazatai nem bírtak az őskeresztények előtt ugyanazon jelentéssel, mint amellyel bírnak a mai keresztények előtt.
63. Az Egyház nem képes az evangéliumi erkölcsant hatékonyan megvédelmezni, mivel megátalkodottan ragaszkodik változhatatlan tanokhoz, melyek a mai haladással össze nem egyeztethetők.
64. A tudományok előhaladása megköveteli, hogy a keresztény tannak fölfogása Istentől, a teremtésről, a kinyilatkoztatásról, a megtestesült Igéről, a megváltásról újjáalakíttassék.
65. A mai katolicizmus a valódi tudománnyal össze nem egyeztethető, ha csak át nem alakul valami dogmátlan kereszténységgé, azaz tág és szabadelvű protestantizmussá.

A következő csütörtöki napon, azaz a fent jelzett év említett hónapjának 4. napján mindezekről tüzetes jelentés tétetvén Szentséges Atyánknak X. Pius pápának. Őszentsége jóváhagyta és megerősítette a Főmagasságú Atyáknak határozatát és meghagyta, hogy a fent elsorolt tételeket egyenként és összesen elvetetteknek és kárhoztatottaknak tekintse mindenki.

Palombelli Péter, a Szent Római és Egyetemes Hitvizsgálóhivatal jegyzője.